

Bijlage IV

TOELICHTING

Korte inhoud besluit

Op grond van dit besluit is het kort gezegd verboden om imidaclopridhoudende middelen in een kas¹ te gebruiken, tenzij het afvalwater met 99,5% wordt gezuiverd.

Het betreffende onderdeel in het wettelijk gebruiksvoorschrift luidt daartoe als volgt (zie verder bijlage III):

PM invoegen wg:

dat een teler een gewasbeschermingsmiddel met imidacloprid koopt zonder melding bij het CDG. Deze melding houdt een toeplicht in. Het verbod geldt voor alle toepassingen van de betreffende middelen. Als de teler aantoont dat hij niet over een kas² beschikt mag hij het middel kopen voor toepassing in de onbedekte teelt.

Een teler met een kas moet evenwel een certificaat overleggen waarmee hij aantoont:

- ofwel dat hij een zuiveringsinstallatie in gebruik en in onderhoud heeft waarmee imidacloprid met tenminste 99,5% uit het afvalwater verwijderd kan worden voordat het water geloosd wordt;
- ofwel dat hij niet loost.

Het gebruik van imidacloprid houdende middelen in een kas zonder dat bedoeld certificaat overlegd kan worden is verboden.

Voor certificering hoeven geen nieuwe certificeringsstelsels te worden ontwikkeld, maar kan via modules worden aangesloten bij bestaande (milieu)keurmerken of certificeringsstelsels zoals Global-

¹ Voor het begrip “kas” wordt verwezen naar de definitie in artikel 3, lid 27, van Verordening 1107/2009: “een manshoge, statische, gesloten ruimte voor de teelt van planten met een doorgaans lichtdoorlatende buitenwand, die de mogelijkheid biedt voor een gecontroleerde uitwisseling van materiaal en energie met de omgeving en verhindert dat de gewasbeschermingsmiddelen in het milieu terechtkomen. In het kader van deze verordening worden ook gesloten ruimtes voor de teelt van planten zonder lichtdoorlatende buitenwand (bijvoorbeeld voor de productie van champignons of witloof) als kassen beschouwd”.

² Voor het begrip “kas” wordt verwezen naar de definitie in artikel 3, lid 27, van Verordening 1107/2009: “een manshoge, statische, gesloten ruimte voor de teelt van planten met een doorgaans lichtdoorlatende buitenwand, die de mogelijkheid biedt voor een gecontroleerde uitwisseling van materiaal en energie met de omgeving en verhindert dat de gewasbeschermingsmiddelen in het milieu terechtkomen. In het kader van deze verordening worden ook gesloten ruimtes voor de teelt van planten zonder lichtdoorlatende buitenwand (bijvoorbeeld voor de productie van champignons of witloof) als kassen beschouwd”.

G.A.P.- Ook kan gedacht worden aan een uitbreiding van de eisen die in het kader van de verplichte spuitlicentie³ worden gesteld. Hoe de certificering er precies uitziet is aan de sector.

De zuiveringsinstallatie moet zijn vermeld op de lijst van de Beoordelingscommissie Zuiveringsinstallaties Glastuinbouw⁴ en daarnaast moet ten genoegen van het Ctgb zijn aangetoond dat deze installatie voor imidacloprid een zuiveringsrendement behaalt van tenminste 99,5%.

Deze voorschriften zijn nodig in het kader van de bescherming van waterorganismen en hebben ten doel dat de overschrijding van de toelatingsnorm voor imidacloprid wordt beëindigd en te borgen dat de toelatingsnorm in de toekomst niet meer wordt overschreden.

³ Bewijs van vakbewaamheid als bedoeld in artikel 71 van de Wet gewasbeschermingsmiddelen en biociden en het daarop gebaseerde Besluit gewasbeschermingsmiddelen en biociden.

⁴ <https://www.helpdeskwater.nl/@43286/bzg-lijst/>

1. Aanleiding tot besluit

1.1 Ontwikkelingen in het imidaclopriddossier in de periode tot mei 2016

Bij de toelating van gewasbeschermingsmiddelen vormt de beoordeling van het risico voor waterorganismen een integraal onderdeel van het totale beoordelingsproces. Hierin wordt de veiligheid van toepassing van het middel voor mens, dier en milieu geëvalueerd. Emissies van een gewasbeschermingsmiddel naar het oppervlaktewater die voortvloeien uit de toepassing van dat middel dienen onder de *toelatingsnorm* voor de betreffende werkzame stof(fen) te blijven. De emissie naar het oppervlaktewater wordt berekend zoals beschreven in de Ctgb Evaluation Manual (zie de website ctgb.nl). De toelatingsnorm is EU-geharmoniseerd en wordt volgens vastgestelde criteria, de Uniforme Beginselen, afgeleid uit testen met organismen die representatief zijn voor het aquatisch milieu. Bij toepassing van het gewasbeschermingsmiddel volgens de bij de toelating aangegeven voorwaarden blijven emissies naar het oppervlaktewater op of onder de toelatingsnorm. Alleen dan is een veilig gebruik van het middel mogelijk.

Normen

Normen geven aan boven welke concentraties van een stof nadelige of niet gewenste effecten kunnen optreden. In verschillende richtlijnen (Kaderrichtlijn Water (KRW); kader gewasbeschermingsmiddelen) worden verschillende normen voor chemische stoffen gehanteerd voor de bepaling van de maximale belasting van de betreffende stof in het oppervlaktewater. Naast de *waterkwaliteitsnormen* in het kader van de KRW is er de *toelatingsnorm* die gehanteerd wordt in het kader van de toelating van gewasbeschermingsmiddelen. Het Ctgb is primair verantwoordelijk voor het toetsen aan de toelatingsnorm. Deze vindt zijn basis in de Verordening 1107/2009 en de bijbehorende Uniforme Beginselen. De norm geldt in principe voor het oppervlaktewater direct naast het landbouwperceel.

De waterkwaliteitsnormen gelden voor alle oppervlaktewaterlichamen. Rapportage in het kader van de KRW over de waterkwaliteit vindt echter niet plaats voor elk onderliggend waterlichaam, maar op een geaggregeerd niveau van waterlichamen. De volgende normen zijn waterkwaliteitsnormen in het kader van de KRW:

- a) KRW-normen (richtlijn 2000/60)
 1. acute toxiciteit: MAC-MKN (Maximaal aanvaardbare concentratie – Milieukwaliteitsnorm of MAC-EQS); dit is de norm voor kortdurende blootstelling.
 2. chronische toxiciteit: JG-MKN (Jaargemiddelde – Milieukwaliteitsnorm of AA-EQS); dit is de norm voor langdurige blootstelling.
- b) MTR-norm: indien geen KRW-normen afgeleid zijn, is de MTR (met vaak een indicatieve of ad hoc status) van kracht: het maximaal toelaatbaar risiconiveau. Dit is de concentratie van een stof in water, sediment, bodem of lucht waar beneden geen negatief effect is te verwachten. Voor oppervlaktewater worden er tegenwoordig geen MTR-waarden meer afgeleid (uitfasering en vervanging door de KRW-normen).

Momenteel is voor een aantal werkzame stoffen in gewasbeschermingsmiddelen een EmissieReductiePlan (ERP) in voorbereiding. Als op grond van monitoringsgegevens van een bepaalde werkzame stof blijkt dat niet aan de waterkwaliteitsnormen wordt voldaan, wordt dit aangepakt via een ERP. Daarin worden alle routes van emissie van de stof naar het oppervlaktewater geïnventariseerd en zo mogelijk gekwantificeerd. Aan de hand van de analyse worden maatregelen voorgesteld om de emissies terug te dringen. Jaarlijks wordt met de producenten van gewasbeschermingsmiddelen afgesproken voor welke normoverschrijdende stoffen een ERP wordt opgesteld en uitgevoerd. Eén van de mogelijke uitkomsten kan zijn dat het nodig blijkt dat de toelating van een middel door het Ctgb moet worden aangescherpt of dat de naleving van de voorschriften moet worden verbeterd.

Bij de invoering van het ERP door het Ministerie van I&M is bepaald dat het Ctgb bij de beoordeling van een gewasbeschermingsmiddel in het kader van de toelating niet meer toetst aan de KRW-norm. Wel kan het Ctgb in zijn besluitvorming, waar dat opportuun is, rekening houden met ERP-maatregelen. Mochten uit een ERP

maatregelen voortkomen die leiden tot een aanpassing van de toelatingsvoorwaarden (met als doel het opheffen van waterkwaliteitsnormoverschrijdingen) dan kan het Ctgb bovendien een oordeel geven over de verwachte effectiviteit van de maatregel.

2004 – 2016: concentraties imidacloprid in kassengebieden aanhoudend boven de normen

De eerste verkoop van imidaclopridhoudende gewasbeschermingsmiddelen startte in 1994 en de eerste metingen ervan in het oppervlaktewater werden gedaan in 1998. Vanaf 2004 wordt deze stof op meer landsdekkende schaal gemeten. De metingen van concentraties imidacloprid in het oppervlaktewater vanaf 2004 wijzen uit dat de stof al vele jaren de waterkwaliteitsnormen (MTR- en later KRW-normen) overschrijdt (CML 2015⁵; Bestrijdingsmiddelenatlas⁶).

De toelatingsnorm was tot 2014 0,6 µg/L; deze norm werd, uitzonderingen daargelaten, niet overschreden. In 2014 werd de toelatingsnorm aangescherpt tot 0,027 µg/L (zie hierna voor de achtergrond van deze aanscherping). Sindsdien wordt deze norm veelvuldig overschreden. Zo blijkt uit onderzoek van het Centrum voor Milieuwetenschappen (CML)⁷ dat op 80 – 100% van de meetpunten in het kassengebied van Zuid-Holland de toelatingsnorm wordt overschreden voor imidacloprid.

Januari 2014: nieuwe toelatingsnorm als gevolg van nieuwe data

In 2013 is door de WUR een onderzoek gepubliceerd (Roessink et al, 2013⁸) naar de gevoeligheid van de eendagsvlieg voor imidacloprid in oppervlaktewater. Dit onderzoek is door het RIVM beoordeeld in het licht van de bestaande guidance die gebruikt wordt om de risico's voor aquatische insecten te bepalen. De conclusie was dat de oude toelatingsnorm (0,6 µg/L) voor de maximale belasting van imidacloprid in oppervlaktewater verlaagd moest worden naar 0,027 µg/L. De voorgenomen verlaging van de toelatingsnorm is genotificeerd in Europa. EFSA heeft de norm in grote lijnen overgenomen en heeft daar een veiligheidsfactor overheen gelegd die deze norm nog eens 3 keer verlaagde (tot 0,009 µg/L). Deze veiligheidsfactor is de standaard factor die gebruikt wordt bij een risicobeoordeling op basis van een Species Sensitivity Distribution (SSD). Deze benadering is toegepast bij de beoordeling van imidacloprid. De EFSA-norm is in mei 2015 in de EU van kracht geworden. Het Ctgb heeft deze veiligheidsfactor niet overgenomen (toegelicht in de onderbouwing van het bezwaar op het besluit), waardoor de huidige nationale toelatingsnorm voor imidacloprid 0,027 µg/l bedraagt. Deze nieuwe toelatingsnorm is vanaf 30 januari 2014 van kracht.

Januari 2014: aanvullende maatregelen in de vorm van zuiveringseisen voor de bedekte teelten

Vooruitlopend op de verlaging van de Europese norm heeft het Ctgb in de toelatingen vanaf 30 januari 2014 een aantal maatregelen genomen om de emissies van imidacloprid naar oppervlaktewater zodanig te verminderen dat de nieuwe toelatingsnorm niet zou worden overschreden. Zonder deze aanvullende maatregelen zouden veel toepassingen van imidaclopridhoudende middelen, waaronder de kastoepassingen, niet meer toelaatbaar zijn.

De nieuwe feiten brachten het Ctgb ertoe om de toelating van een aantal middelen te herbeoordelen op basis van artikel 44, lid 1 Verordening 1107/2009. Na overleg met de toelatinghouders

⁵ Wil L.M. Tamis, Maarten van 't Zelfde, Martina G. Vijver, 2015. Analyse van imidacloprid in het oppervlaktewater gebruikmakend van recente meetgegevens uit de Bestrijdingsmiddelenatlas. CML 2015 rapportnummer 185.

⁶ <http://www.bestrijdingsmiddelenatlas.nl/>

⁷ CML 2016, rapportnummer 190.

⁸ Ivo Roessink, L.B. Merga, H.J. Zweers, P.J. van den Brink, 2013. The neonicotinoid imidacloprid shows high chronic toxicity to mayfly nymphs. Environmental Toxicology and Chemistry, Vol. 32, No. 5, pp. 1096–1100.

(zienswijzeprocedure) leidde de herbeoordeling voor 3 middelen tot nieuwe besluiten (30 januari 2014). Met ingang van 30 januari 2014 werd voor deze middelen verplichte zuivering bij lozing vastgelegd in een nieuw wettelijk gebruiksvoorschrift (WG) met een respijtperiode (= opgebruikperiode) tot 1 mei 2014 van het oude etiket (zonder verplichte zuivering).

WUR-glastuinbouw publiceerde in 2013 een onderzoek⁹ naar de zuiveringseffectiviteit, toepasbaarheid en kosten van een aantal zuiveringstechnieken. Uit dit onderzoek bleek dat een aantal technieken reeds beschikbaar was en ook toepasbaar was op glastuinbouwbedrijven om tot het gewenste rendement op de zuivering te komen. Dit onderzoek vond plaats onder de leiding van een groot aantal publieke en private partijen zoals toelatinghouders, waterschappen, ministeries, en met LTO Glaskracht als voorzitter van de begeleidingscommissie. In dit onderzoek werden technieken getest onder gestandaardiseerde praktijkomstandigheden met een expertbeoordeling. Dit onderzoek werd in 2014 vervolgd¹⁰ met vergelijkbare resultaten.

In 2013 publiceerde LEI/CLM een rapport over de haalbaarheid en betaalbaarheid van ambities in de Tweede Nota Duurzame gewasbescherming, onder andere met betrekking tot technieken voor het zuiveren van afvalwater afkomstig van de glastuinbouw (LEI-rapport 2013-044¹¹). In 2015 verscheen hierop een vervolgonderzoek betreffende de investeringskosten die gemoed zouden zijn met de aanschaf, installatie en onderhoud van apparatuur met een zuiveringsrendement van 95%¹². Een van de conclusies uit het onderzoek was dat voor 30 – 35% van de bedrijven met substraatteelt, die samen 40 – 50% van de glastuinbouw met substraatteelt exploiteren, de zuivering van het lozingswater betaalbaar zou zijn. Zowel de onderzoeken van WUR-glastuinbouw en LEI leidden dus tot de conclusie dat de beoogde technieken voor zuivering effectief, beschikbaar, toepasbaar en voor een groot deel van de sector betaalbaar waren.

Het Ctgb heeft de te nemen maatregelen afgestemd met de Nederlandse Voedsel- en waterautoriteit (NVWA) en de Unie van Waterschappen (UvW). Ctgb legde aan deze stakeholders een aantal opties voor om de vorm te bepalen waarin de aanvullende maatregel op het etiket zou kunnen worden voorgeschreven. Voorgesteld werden een doelvoorschrift, een zuiveringspercentagevoorschrift of een techniekvoorschrift¹³. In een gezamenlijke brief van NVWA en UvW (d.d. 6 september 2013) kozen deze organisaties voor een techniekvoorschrift: men was van oordeel dat een dergelijk voorschrift handhaafbaar was. Om het doel te bereiken zou wel de voorgeschreven techniek (type en merk) op het

⁹ Van Ruijven et al., 2013. Evaluatie zuiveringstechniek voor verwijdering gewasbeschermingsmiddelen uit lozingswater glastuinbouw. Rapport GTB-1222 (WUR-Glastuinbouw). Beoordeling van vier technieken op effectiviteit in verwijderen gewasbeschermingsmiddelen uit lozingswater en toepasbaarheid in een glastuinbouwomgeving. Openbare publicatie via: <http://www.wur.nl/nl/Publicatie-details.htm?publicationId=publication-way-343431313334>. Deze evaluatie betrof vier technieken waarvan één tot 100% zuiverde (blz. 30) met onder andere imidacloprid (blz. 42). Daarbij is ook gekeken naar de toepasbaarheid in de glastuinbouw waarbij onder andere veiligheid, storingsgevoeligheid en dergelijke zijn geëvalueerd met als conclusie dat de toepasbaarheid van één techniek goed, en van de ander oplosbaar was. Er is een vervolgonderzoek gedaan (WUR Glastuinbouw, 2014; GTB-1334) met vergelijkbare uitkomsten. Er is derhalve anders dan LTO in haar zienswijze op blz. 5 stelt geen aanleiding om te veronderstellen dat deze technieken niet toepasbaar zouden zijn in de praktijk.

¹⁰ Van Ruijven et al., 2014. Evaluatie zuiveringstechniek voor verwijdering gewasbeschermingsmiddelen II : robuustheid bij hogere concentraties middelen en nieuwe technieken en behandelmethoden. Rapport GTB-1334 (WUR-Glastuinbouw).

¹¹ Buurma, Leendertse, Visser. 2013. Waterkwaliteit binnen de normen; Haalbaarheid en betaalbaarheid van ambities in 2e Nota Duurzame Gewasbescherming. LEI-rapport 2013-044, CLM-rapport 826-2013.

¹² Lei 2015-001 blz. 24. Anders dan LTO Glaskracht op blz. 3 in haar zienswijze aangeeft wordt ook in dit onderzoek een rendement gehaald van tenminste 95%.

¹³ Doelvoorschrift: het te lozen water mag slechts x µg/L van de werkzame stof bevatten; percentagevoorschrift: het te lozen water dient voor x % te worden gezuiverd, of techniekvoorschrift: zuiveringstechnieken x en y moeten worden ingezet.

Wettelijk Gebruiksvoorschrift (WG) vermeld moeten worden (of verwezen moeten worden naar een lijst van technieken) en aan de zuiveringstechniek zouden voorwaarden van keuring en onderhoud moeten worden verbonden. De techniek (zonder merk) werd vanaf de datum van invoering van deze maatregel vermeld op het WG, evenals de voorwaarden voor keuring en onderhoud. Daarnaast werd ruimte geboden voor innovatie door de toevoeging op het etiket dat een andere door het bevoegd gezag gelijkwaardig verklaarde techniek ook toelaatbaar is.

Het WG van de betrokken imidaclopridhoudende gewasbeschermingsmiddelen luidde vanaf 30 januari 2014 als volgt:

Om in het water levende organismen te beschermen is het in de bedekte teelten niet toegestaan om ongezuiverd filterspoelwater, drainwater bij substraatteelten en drainagewater bij grondgebonden teelten op het oppervlaktewater te lozen. Het te lozen drain-, drainage en filterspoelwater mag uitsluitend worden geloosd, nadat het te lozen drain-, drainage en filterspoelwater geleid wordt door een werkende zuiveringsvoorziening:

- *Deze zuiveringsvoorziening dient te bestaan uit één van onderstaande combinaties van technieken:*
 - *H₂O₂ + MDUV + actief koolfilter of*
 - *H₂O₂ + LDUV + actief koolfilter of*
 - *Ozon + actief koolfilter*
 - *Een andere door het bevoegd gezag gelijkwaardig verklaarde techniek*
- *De zuiveringsvoorziening wordt tenminste éénmaal per jaar op de goede werking gecontroleerd en onderhouden door een deskundige op het gebied van zuiveringsvoorzieningen.*
- *Een bewijs van de controle en het onderhoud is binnen de inrichting aanwezig en op aanvraag direct te tonen.*

Mei 2015: CML-evaluatie na één jaar zuiveringseis laat geen meetbaar effect zien

Naar aanleiding van een aantal wetenschappelijke publicaties die in de zomer van 2014 gepubliceerd werden over mogelijke ecologische neveneffecten van imidacloprid en andere neonicotinoïden¹⁴ gaf EZ het CML begin 2015 de opdracht om een onderzoek te doen naar het voorkomen van imidacloprid in het Nederlandse oppervlaktewater. Het CML kreeg met name de opdracht om te onderzoeken welke invloed de verscheidenheid aan beleidsmaatregelen, waaronder de zuiveringseis van het Ctgb in 2014, in de periode vanaf 2010 hadden gehad op de gehalten en normoverschrijdingen van imidacloprid in het oppervlaktewater. De periode die het CML onderzocht betrof de jaren 2004 – 2014, het 1e kwartaal van 2015 en, alleen voor het Westland, april 2015. Het CML publiceerde in augustus 2015 zijn bevindingen (CML rapport 185, 2015). De resultaten lieten zien dat er geen meetbare effecten waren van de maatregelen: de percentages normoverschrijdende meetpunten in het kassengebied bleven onverminderd hoog.

¹⁴ De meest opvallende publicatie was: *Caspar A. Hallmann et al, 2014. Declines in insectivorous birds are associated with high neonicotinoid concentrations. Nature (Letter) 9 juli 2014.* Deze publicatie in Nature beschreef het mogelijke verband tussen een neerwaartse trend in het voorkomen van een aantal zangvogelsoorten en concentraties imidacloprid in het oppervlaktewater. Ctgb analyseerde op verzoek van de staatssecretaris van EZ dit artikel en bracht een advies uit (bijlage bij brief aan de Tweede Kamer (27858-276) d.d. 27 oktober 2014). Onder andere stelt het Ctgb in dit advies dat het verwacht dat de zuiveringsmaatregelen op een termijn van 1 jaar, bij afdoende naleving, tot meetbare effecten zullen leiden.

Daarnaast waren er onder andere de volgende publicaties (niet compleet):

Gary Rondeau et al., 2014. Delayed and time-cumulative toxicity of imidacloprid in bees, ants and termites. Scientific Reports, 4:5566 DOI: 10.1038/srep05566.

Maarten Bijleveld et al, 2014. Worldwide integrated assessment on systemic pesticides. Global collapse of the entomofauna: exploring the role of systemic insecticides. Environ Sci Pollut Res DOI 10.1007/s11356-014-3220-1

Het Ctgb analyseerde op verzoek van de staatssecretaris van EZ het CML-rapport en kwam tot de volgende conclusies (Ctgb-advies aan staatssecretaris, d.d. 2 september 2015):

- Op basis van de beschikbare data kan geen duidelijke afname van de concentraties imidacloprid in het oppervlaktewater worden geconstateerd.
- Hierbij speelt een beperkte naleving van de gestelde zuiveringseisen mogelijk een belangrijke rol.
- Inmiddels zijn de toepassingsvoorwaarden per 9 juli 2015 aangescherpt (gecontroleerde levering). Dit moet ertoe leiden dat de naleving verbetert.
- Wanneer dan blijkt dat de genomen maatregelen onvoldoende effect hebben op de concentratie imidacloprid in het oppervlaktewater, zal het College ofwel adviseren over beperking van het gebruik, ofwel zelf maatregelen treffen ten aanzien van de toelating als zodanig.

In de Kamerbrief (27858-344) d.d. 13 januari 2016 geeft de staatssecretaris van EZ aan het Ctgb-advies te onderschrijven waar het de conclusies betreft dat een trendbreuk in de gehalten en percentages normoverschrijdende metingen (ook van de toelatingsnorm) van imidacloprid uitblijft. In de brief stelt de staatssecretaris de aanhoudende normoverschrijdingen onacceptabel te vinden en verzoekt hij het Ctgb de toelatingen te heroverwegen.

Het Ctgb geeft in zijn reactie aan dat de onderzochte periode te kort is voor een representatief beeld van het gebruik ("*10 maanden na ingangsdatum besluit*"). Handhaving door NVWA van de zuiveringsverplichting startte eerst 3 maanden ná het van kracht worden van het besluit (augustus 2014). Ook is het mogelijk dat nalevering van imidacloprid uit kassen, afvalwater of waterbodems nog een versturende factor is in het beeld dat door het CML wordt geschetst.

Het Ctgb concludeert: "*Gezien de beperkingen van de onderzochte dataset is het [] de vraag of op dit moment hieruit kan worden afgeleid dat niet meer wordt voldaan aan de eisen voor het toelaten van een middel (artikel 29 van de gewasbeschermingsverordening¹⁵) en of dit dan aanleiding moet zijn voor aanvullende maatregelen voor de toelatingen van imidacloprid houdende middelen door het Ctgb*".

Juli 2015: op voorstel toelatinghouders aanscherping WG (gecontroleerde distributie)

De resultaten van het CML-rapport leidden ertoe dat, op initiatief van de toelatinghouders, het Ctgb een aanvullende maatregel introduceerde, de gecontroleerde distributie, en deze via het etiket verplicht stelde (9 juli 2015). Deze maatregel houdt in dat een middel op basis van imidacloprid slechts mag worden verkocht voor gebruik in de glastuinbouw, als de gebruiker middels een verklaring aangeeft ofwel niet te lozen, ofwel over een zuiveringsvoorziening te beschikken die voldoet aan de voorwaarden op het WG. Hierdoor ontstaat in beginsel een sluitend systeem van levering en gebruik. Alle distributeurs van de middelen worden via de Stichting CDG verplicht hierop toe te zien.

Gecontroleerde distributie

Het systeem van gecontroleerde distributie houdt in dat bedrijven enkel imidaclopridhoudende middelen kunnen kopen voor gebruik in de glastuinbouw indien zij verklaren dat zij geen ongezuiverd filterspoelwater, drainwater bij substraatteelten en drainagewater bij grondgebonden teelten op het riool of op het oppervlaktewater lozen óf beschikken over een goedwerkende zuiveringsvoorziening die voldoet aan de voorwaarden zoals beschreven in het WG. Het voorschrift van gecontroleerde distributie is op 9 juli 2015 aan het WG toegevoegd na afstemming met NVWA over de precieze formulering.

¹⁵ Verordening (EG) nr. 1107/2009.

De gecontroleerde distributie wordt geborgd door de Stichting Certificatie Distributie in Gewasbeschermingsmiddelen (CDG). Het CDG is een door de Raad voor Accreditatie erkende schemabeheerder. Het CDG is in opdracht van de overheid opgericht en draagt zorg voor de uitvoering van de algemeen verbindend verklaarde certificering voor de distributeurs in gewasbeschermingsmiddelen. Dit houdt onder andere in dat de stichting zal toezien op de naleving van de bij algemeen verbindend verklaring gestelde voorschriften en het toezicht op de wijze waarop certificerende instellingen hun controlewerkzaamheden uitvoeren. Gecontroleerde distributie is een systeem dat de Stichting CDG reeds in enkele specifieke gevallen heeft ingezet.

De maatregel gecontroleerde distributie is met ingang van 9 augustus 2015 van kracht geworden. De toevoeging op het WG luidt als volgt:

Het is niet toegestaan dit product te verkopen aan glastuinbouwbedrijven die niet kunnen aantonen dat zij kunnen voldoen aan de toepassingsvoorwaarden voor waterzuivering zoals weergegeven in het Wettelijk Gebruiksvoorschrift. Verkoop vindt plaats volgens het regime van gecontroleerde distributie van de Stichting CDG (www.stichtingcdg.nl).

November 2015: verdere verduidelijking van de zuiveringseis in het kader van beslissing op bezwaar
Na signalen van de NVWA dat de zuiveringseis - die inmiddels 1,5 jaar van kracht is - té veel ruimte laat voor discussie, besloot het Ctgb om de formulering van de zuiveringseis te verduidelijken. De discussie betrof onder andere de vraag of lozings op het riool al dan niet onder de zuiveringsplicht vallen. Vanwege de gewenste afstemming met het Activiteitenbesluit werd naast het techniekvoorschrift een zuiveringspercentagevoorschrift op het WG toegevoegd. Tevens werd expliciet vermeld dat voorafgaand aan lozing op zowel het oppervlaktewater als op riolering de betreffende afvalwaterstromen afkomstig van bedekte teelten, gezuiverd dienen te worden. Op deze manier werd het voor gebruiker en handhaver volstrekt helder wat de voorschriften op het etiket inhouden.

Vanaf 25 november 2015 ziet het zuiveringsvoorschrift op het WG van imidacloprid houdende gewasbeschermingsmiddelen er als volgt uit:

Om in het water levende organismen te beschermen is het in de bedekte teelten niet toegestaan om ongezuiverd filterspoelwater, drainwater bij substraatteelten en drainagewater bij grondgebonden teelten ongezuiverd te lozen.

Het te lozen drain-, drainage en filterspoelwater mag uitsluitend op het oppervlaktewater of riool worden geloosd, nadat het door een goed werkende zuiveringsvoorziening is geleid die tenminste 99,5% van de werkzame stof uit deze afvalwaterstroom/afvalwaterstromen verwijdert.

Deze zuiveringsvoorziening dient te bestaan uit één van onderstaande combinaties van technieken:

- H_2O_2 + MDUV + actief koolfilter of
- H_2O_2 + LDUV + actief koolfilter of
- Ozon + actief koolfilter
- Een andere door het bevoegd gezag gelijkwaardig verklaarde techniek.

De zuiveringsvoorziening wordt tenminste éénmaal per jaar op de goede werking gecontroleerd en onderhouden door een deskundige op het gebied van zuiveringsvoorzieningen. Een bewijs van de controle en het onderhoud is binnen de inrichting aanwezig en op aanvraag direct te tonen.

Daarnaast blijft uiteraard de maatregel van gecontroleerde distributie van kracht.

Januari 2016: opdracht van EZ voor evaluaties van monitoring en handhaving

Het Ctgb beveelt de staatssecretaris aan om een tweede monitoringsrapportage en tevens een rapportage van de naleving op te laten stellen (bijlage 3 bij Kamerbrief d.d. 13 januari 2016). Vooruitlopend op de bevindingen van deze rapportages laat het Ctgb de staatssecretaris weten de volgende handelingsopties te zien:

Op basis van een nieuwe monitoringsrapportage over de gehalten imidacloprid in oppervlaktewater in de periode ná maart 2015 kan worden beoordeeld wat het effect is geweest van de genomen maatregelen. Afhankelijk van de uitkomst van de monitoring kunnen artikel 44 of art 71 worden toegepast. Artikel 44 in geval de gehalten imidacloprid in oppervlakte water niet of onvoldoende dalen en art 71 als de gehalten (sterk) zijn gestegen. Artikel 44 is met voldoende waarborgen omkleed zodat de toelatinghouder in de gelegenheid wordt gesteld nadere gegevens aan te dragen en/of de Ctgb-analyse kan beoordelen. Na het besluit zijn de overige belanghebbenden, waaronder de gebruikers, in de gelegenheid een bezwaar in te dienen en krijgen aldus de gelegenheid hun opvattingen voor het voetlicht te brengen.

In zijn brief aan de Kamer (d.d. 13 januari 2016) meldt de staatssecretaris als reactie op de aanbevelingen van het Ctgb dat hij het CML opnieuw opdracht zal geven om een tweede monitoringsrapportage op te stellen, deze keer over de periode maart 2015 tot maart 2016. Daarnaast verzoekt hij NVWA om een nalevingsrapportage op te stellen, die ook zal ingaan op de handhaving. Beide rapportages zijn gepland voor eind mei 2016. Tevens geeft de staatssecretaris aan dat het Ctgb de volgende mogelijkheden tot ingrijpen in de toelating ziet: *Als blijkt dat de gehalten imidacloprid in het oppervlaktewater (sterk) afnemen kunnen de toelatingen onder de huidige beperkende voorwaarden worden gehandhaafd. Zo niet, dan overweegt het College, afhankelijk van de uitkomst, artikel 44 - als de gehalten imidacloprid in oppervlaktewater niet of onvoldoende dalen - of artikel 71 - als de gehalten (sterk) zijn gestegen - van de EU Verordening 1107/2009 toe te passen.*

1.2 Resultaten van de CML-monitorings- en NVWA-handhavingsrapportage (mei 2016)

Mei 2016: CML-evaluatie na twee jaar laat enig effect zien

Achterliggend doel van dit tweede CML-rapport (2016¹⁶) is de analyse of de zuiveringsmaatregelen (plus aanscherpingen) én de maatregel van gecontroleerde distributie in de toelatingen tot voldoende resultaat hebben geleid. Voldoende resultaat is verwoord als *een (sterke) afname van de concentraties imidacloprid in het oppervlaktewater* (Kamerbrief d.d. 13 januari 2016).

Uit het rapport blijkt dat in beide onderzochte regio's (Westland en Oostland) van het kassengebied de concentraties imidacloprid (kalenderjaren) een daling laten zien ten opzichte van 2013 met respectievelijk 40% en 25% afname in gemiddelde concentraties en een kleine 30% en 55% afname in 90-percentielconcentraties (percentageberekeningen Ctgb).

Hoewel de maandconcentraties een zeer grillig beeld laten zien, zonder duidelijk patroon, blijken de metingen in januari en februari van 2016 een duidelijke afname te vertonen voor wat betreft de piekconcentraties en 90-percentielconcentraties ten opzichte van dezelfde periodes in eerdere jaren. Echter, zowel gemiddelde concentraties als 90-percentielwaarden blijven zelfs in deze wintermaanden boven de toelatingsnorm (een factor 4-7 hoger). In een periode waarin er minder plaagdruk en minder toepassing is (en dus minder spui van recirculatiewater) is dit een zorgelijke constatering¹⁷.

¹⁶ Wil L.M. Tamis, Maarten van 't Zelfde, Martina G. Vijver, 2016. Analyse van imidacloprid in het oppervlaktewater. CML-rapportnummer 190.

¹⁷ LTO merkt hierover in haar zienswijze het volgende op: "In de bedekte teelten wordt jaarrond geteeld bij temperaturen tussen ca 15 en 25 °C. In de winter is de plaagdruk duidelijk lager dan in de zomer, maar plagen als luis, wittevlug en wantsen komen het gehele jaar voor in de bedekte teelt. Daarbij komt dat de activiteit van biologische bestrijders door de lagere

Conclusie: de CML-monitoringsrapportage 2016 laat zien dat de concentraties imidacloprid in het oppervlaktewater een daling vertonen ten opzichte van eerdere jaren. Er is echter geen sprake van de verwachte sterke afname van concentraties (immers: als de zuiveringsvoorschriften en de gecontroleerde distributiemaatregelen adequaat zouden worden opgevolgd zou er weinig tot geen emissie van imidacloprid naar het oppervlaktewater meer mogelijk zijn). De gedaalde concentraties in 2015 zorgen niet of maar in beperkte mate voor een daling van de normoverschrijdingen van de toelatingsnorm: de percentages normoverschrijdende meetpunten voor het oppervlaktewater blijven onverminderd hoog.

Mei 2016: NVWA-nalevingsrapportage telt niet één vereiste waterzuiveringsvoorziening

In de nalevingsrapportage van NVWA¹⁸ worden de resultaten van 3 onderzoeken weergegeven over de jaren 2014, 2015 en 2016. In 2014 werden 30 glastuinbouwbedrijven geïnspecteerd, in 2015 nogmaals 30 en in 2016 volgden nog 7 bedrijven. Bij géén van de in totaal 67 onderzochte bedrijven werd, bij het gebruik van imidaclopridhoudende gewasbeschermingsmiddelen, een zuiveringsinstallatie aangetroffen die voldeed aan de techniekvoorschriften op het WG.

Het Ctgb merkt op dat de technische eis tot zuivering gebaseerd was op het rapport van WUR-glastuinbouw (2013) waarin geconcludeerd wordt dat op basis van op de markt beschikbare technieken de noodzakelijke zuivering kan worden bereikt. Bij de totstandkoming van dit WUR-rapport is LTO betrokken geweest. Het gebrek aan naleving vindt, naar het oordeel van het Ctgb, dus niet zijn oorzaak in het niet beschikbaar zijn van technieken of in onbekendheid met de mogelijkheden. Voor de handhaafbaarheid van het voorschrift werden UvW en NVWA in 2013 geraadpleegd; deze organisaties kwamen tot de conclusie dat het voorschrift handhaafbaar was (zie ook paragraaf 1.1).

De NVWA meldt in haar nalevingsrapportage: *“De waterschappen hebben op dit moment geen handhavingsprogramma voor de lozing van gewasbeschermingsmiddelen (waaronder imidacloprid) via het drain-, drainage- en/of filterspoelwater omdat de zuiveringsplicht nog niet opgenomen is in het Activiteitenbesluit.”*

Uit de NVWA-nalevingsrapportage blijkt verder dat er sprake is van verminderde verkoop van imidacloprid houdende middelen ná de introductie van het systeem van gecontroleerde distributie (augustus 2015) en ná aanscherping van het etiket in november 2015. De verkopen (in kg verkocht product) over de periode mei 2015 – februari 2016 in de regio's Westland en Oostland (dit zijn de regio's die ook in de CML-rapportage 2016 onderzocht worden) blijken met 50% te zijn afgenomen ten opzichte van dezelfde periode in eerdere jaren. De middelen die wel nog verkocht worden onder het regime van gecontroleerde distributie worden, gezien de bevindingen uit het nalevingsrapport, verkocht aan bedrijven die niet beschikken over de vereiste zuiveringsvoorzieningen. Dit is waarschijnlijk het gevolg van het feit dat veel telers claimen niet te lozen en (dus) niet hoeven te beschikken over een zuiveringsvoorziening zoals op het etiket wordt voorgeschreven. Echter, navraag bij WUR-glastuinbouw, NVWA en UvW leert dat er weinig tot geen bedrijven zijn waar daadwerkelijk niet wordt geloosd.

temperaturen en kortere daglengtes in de winter ook minder is en soms aanvullende correctie noodzakelijk is. Daarnaast kan gemeld worden dat middelen op basis van imidacloprid toegepast worden in de opkweek van diverse gewassen voor een schone start van de productieteelt. De opkweek van deze gewassen vindt deels ook plaats in de maanden januari en februari.”

¹⁸ NVWA, 2016. Onderzoek naleving voorschriften imidacloprid bevattende gewasbeschermingsmiddelen op glastuinbouwbedrijven, versie 2.0, blz. 8, 19.

Conclusie: het NVWA-nalevingsrapport 2016 laat zien dat tot op heden de zuiveringsmaatregelen en gecontroleerde distributiemaatregelen door de glastuinbouw niet volgens voorschrift worden uitgevoerd ondanks voortdurende aandacht, aanscherping, voorlichting en handhaving.

Beide conclusies, de aanhoudende normoverschrijdingen van imidacloprid in het oppervlaktewater van de glastuinbouwgebieden van Zuid-Holland en het gegeven dat er bij de nalevingscontroles over de jaren 2014, 2015 en 2016 geen enkele werkende zuiveringsinstallatie werd aangetroffen die voldeed aan de techniekvoorschriften op het etiket, leiden ertoe dat het Ctgb zich genoodzaakt ziet om aanvullende maatregelen te treffen. Deze zijn nodig in het kader van de bescherming van waterorganismen en hebben ten doel dat de overschrijding van de toelatingsnorm voor imidacloprid wordt beëindigd en te borgen dat de toelatingsnorm in de toekomst niet meer wordt overschreden..

1.3 Recente ontwikkelingen

Onderzoek Alterra

Bayer heeft Alterra verzocht om een analyse te doen van de imidaclopridconcentraties gemeten op aan de glastuinbouwgebieden gerelateerde monitoringslocaties, verspreid over Nederland. Alterra constateert in zijn rapport¹⁹ dat de concentraties zijn gedaald: *'Uit de meetresultaten van imidacloprid van tien waterbeheerders in meetpunten die representatief zijn voor de glastuinbouw in Nederland blijkt dat er een daling van de concentratie imidacloprid is ingezet'*. Bayer geeft aan deze daling te interpreteren *'als een sterke aanwijzing dat de laatste etiketwijzigingen in combinatie met de CDG-verplichting nu de trendbreuk laten zien die verwacht was. We gaan er dan ook vanuit dat de trend zich zal voortzetten in de komende maanden'*.

Het Ctgb constateert dat het rapport van Alterra geen wezenlijk ander beeld laat zien dan dat van het CML-rapport²⁰; wel daling van de concentraties, maar nog steeds een hoog percentage meetpunten waar de toelatingsnorm wordt overschreden.

Andere werkzame stoffen

Het Ctgb besluit separaat over de gebruiksvoorschriften voor andere middelen waarvoor waterzuiveringsvoorschriften zijn vastgesteld.

De zuiveringseisen voor enkele andere gewasbeschermingsmiddelen zijn bijgesteld. Bij gebruik van de gewasbeschermingsmiddelen Pirimor (5794 N) en Pirimor Rookontwikkelaar (5793 N) op basis van de werkzame stof pirimicarb, en Ohayo (10710 N) op basis van de werkzame stof fluazinam, is 95% zuivering voldoende. Het Ctgb stelt zuivering met tenminste 95% verplicht vanaf 1 januari 2018 conform het Hoofdlijnenakkoord.

Voor Vertimec Gold, op basis van de werkzame stof abamectine, is de zuiveringseis van 99% verlaagd naar tenminste 95% per 1 januari 2018. Nieuwe gegevens tonen aan dat zuivering van afvalwater met tenminste 95% voldoende is om aan de norm te voldoen.

Canada

¹⁹ pr5200042722-Bayer-gbm-oorzakenanalyse-29-feb-2016-Alterra-Rapportage-Fase-1-Onderzoek-tbv-oorzakenanalyse-Project-oorzakenanalyse-normoverschrijding-gewasbeschermingsmiddelen-Oprachtgever-Bayer-CropScience-SA-N.V.-Alterra, 5.1.2.e Deelrapport Fase 1 van 29 februari 2016, plus notitie Alterra mei 2015 (fase 2) Analyse meetresultaten in oppervlaktewater – imidacloprid; Oprachtgever Bayer-CropScience SA-N.V.; WUR-Alterra, 5.1.2.e 5.1.2.e (geen rapportnummer)
²⁰ CML 2016 rapport nr. 190.

Commented [51b]: Dit rapport is niet openbaar. Daarom noot geschrapt.

Commented [51b]: nu letterlijke tekst persbericht ingevoegd versie 11 jan.

Commented [5.1.2.e]: Dit staat in feite helemaal los van besluitvorming over imida. Ik zou het of weglaten, of vervangen door de definitieve tekst in het persbericht (met evt. een inleidende zin). 5.2.1
5.2.1

Aangaande imidacloprid staan de ontwikkelingen in Europa maar ook daarbuiten niet stil. Een voorbeeld daarvan is dat de toelatingsautoriteit in Canada voornemens is om het gebruik van middelen met imidacloprid uit te faseren in een periode van drie tot vijf jaar vanwege de risico's voor waterorganismen²¹. Het Ctgb is derhalve niet de enige autoriteit die maatregelen nodig vindt in het belang van de bescherming van waterorganismen. De Canadese autoriteit gaat evenwel verder dan het Ctgb en overweegt de maatregel 'uitfaseren', waarvoor zienswijzen worden gevraagd, kort gezegd omdat zij niet verwacht dat effectieve beperkingen van het gebruik mogelijk zijn die tot lagere concentraties van imidacloprid in het oppervlaktewater leiden²². Het Ctgb gaat er daarentegen vanuit dat het in Nederland wel mogelijk is om effectieve beperkingen in het gebruik op te leggen.

2. Zienswijzen op voorgenomen besluit en reactie van het Ctgb

²¹ http://www.hc-sc.gc.ca/cps-spc/pest/part/consultations/_prvd2016-20/prvd2016-20-eng.php

²² Idem "Given the risks that have been identified and considering the available information, effective risk mitigation through a use-reduction strategy would be difficult to achieve for several reasons. It would be difficult to identify the specific uses that are causing the elevated levels in water given that much of the water monitoring data were from mixed-use areas of agriculture. In addition, it is not possible to accurately predict how much use reduction would be necessary to achieve acceptable levels of imidacloprid in the environment and, therefore, any use-reduction strategy would require extensive and comprehensive water monitoring information to confirm that risk reduction targets are being achieved. It is also not possible to estimate how long a reduction in environmental levels would take. In addition, in sectors where imidacloprid is approved for use but not currently used extensively, intensification of use in the future may lead to additional risks of concern. Given the above, phase-out of all outdoor agricultural, ornamental, turf, and tree uses (except tree injection uses) and greenhouse uses of imidacloprid is being proposed."

Algemeen

Er zijn van LTO Nederland, LTO Noord Glaskracht, Vereniging Agrodis, Nefyto, Plantum, Bayer Crop Science, Stichting CDG, De Bijenstichting, Unie van Waterschappen en Adama zienswijzen ontvangen, die conform het bestuursreglement over en weer naar alle zienswijzers zijn toegestuurd en op de website van het Ctgb zijn geplaatst²³. De zienswijzen zijn te verdelen in voor- en tegenstanders van verdergaande beperkingen. De voorstanders van verdere beperkingen zijn van mening dat de voorgenomen maatregelen nog niet toereikend zijn aangezien er in het geheel geen middelen met imidacloprid zouden mogen worden toegelaten vanwege de bescherming van bijen en hommels. De tegenstanders van verdere beperkingen stellen zich op het standpunt dat de verontreiniging van het oppervlaktewater met imidacloprid afneemt en dat daarom beperkingen niet of in mindere mate nodig zouden zijn. Veel zienswijzers zijn het met elkaar eens dat als er zou moeten worden ingegrepen, het Ctgb dat op een manier zou moeten doen die aansluit bij het Hoofdlijnenakkoord, en dat het Ctgb derhalve geen apart certificeringssysteem in het leven zou moeten roepen. En tot slot zijn er juridische argumenten die worden ingezet om te onderbouwen dat het voorgenomen tijdelijke verbod of een onderdeel daarvan, in strijd zou zijn met de (Europese) wet.

Voor het Ctgb is belangrijk dat geen van de zienswijzers bestrijdt dat er nog steeds sprake is van overschrijding van de norm voor imidacloprid voor oppervlaktewater én dat ook LTO Noord Glaskracht aangeeft dat er niet of nauwelijks wordt gezuiverd alvorens afvalwater vanuit kassen op het oppervlaktewater wordt geloosd²⁴. Voorstellen voor alternatieve beperkingen die tot het hetzelfde beoogde resultaat leiden heeft het Ctgb niet ontvangen. Wel blijkt het mogelijk om bij bepaalde ontwikkelingen in het kader van het Hoofdlijnenakkoord aan te sluiten. Het Hoofdlijnenakkoord is evenwel gericht op zuivering met tenminste 95%. Geheel daarbij aansluiten zou betekenen dat de zuiveringsnorm voor imidacloprid van 99,5% zou moeten worden losgelaten, en daarvan kan zoals eerder is onderbouwd, geen sprake zijn.

De focus voor het Ctgb blijft het opleggen van effectieve beperkingen die tot het gewenste resultaat leiden, namelijk dat oppervlaktewater geen of nauwelijks imidacloprid bevat, ter bescherming van waterorganismen. Het College roept hierbij in herinnering dat het daartoe ook een geheel verbod (intrekking van de toelating van imidaclopridhoudende gewasbeschermingsmiddelen voor de glastuinbouw) heeft overwogen, maar een dergelijk verbod op dit moment niet proportioneel vindt zolang andere, minder vergaande maatregelen mogelijk én effectief zijn. Immers, in dat geval zouden de toelatinghouders ter opheffing van een dergelijk verbod een geheel nieuwe aanvraag tot toelating voor deze toepassing moeten doen, met de bijbehorende tijdrovende en kostbare studies.

Mocht in de toekomst een structurele afname van de verontreiniging zichtbaar worden, dan leidt het Ctgb daaruit af dat de beperkingen effectief zijn. Het perspectief waar het Ctgb van uitgaat is dat over enige tijd de sector over is gegaan op waterzuivering met tenminste 99,5% of niet loost. In dat geval zou het Activiteitenbesluit dan worden uitgebreid met deze verplichtingen en is het niet meer nodig om deze beperkingen via de toelating voor te schrijven op het etiket. Uit de voorgestelde tussentijdse evaluaties (naleving/handhaving en waterkwaliteit) zou de voortgang in verbetering van de waterkwaliteit kunnen blijken. De extra maatregelen die het Ctgb nu neemt om te borgen dat aan de

Commented [5.12.4]: Dit snap ik niet. Het aangepaste activiteitenbesluit gaat straks uit van 95% zuivering als basis, maar ik kan me niet voorstellen dat 99,5% ooit de basis gaat zijn. Zie ook pag. 14, 3de paragraaf waar het goed verwoord is.

²³ <http://www.ctgb.nl/nieuws/nieuws-berichten/2016/09/09/verbod-vier-gewasbeschermingsmiddelen-met-imidacloprid-bij-gebruik-zonder-gecertificeerde-zuivering>.

²⁴ LTO Noord Glaskracht kenmerk HV/DE/16/brf 16.065 van 15 augustus 2016 zie website Ctgb, blz 5.

gestelde zuiveringseis voor imidacloprid wordt voldaan, sluiten naar het oordeel van het College goed aan bij het perspectief dat door de overheid is neergelegd in de nota Gezonde Groei, Duurzame Oogst en ook door de glastuinbouwsector zelf wordt geschetst, bijvoorbeeld in het project Glastuinbouw Waterproof²⁵. Het perspectief van het Ctgb is dat de extra maatregelen op termijn niet meer nodig zijn omdat de gehele glastuinbouwsector dan ofwel is overgegaan op een gesloten kas ofwel met voldoende rendement zuivert. Een of andere vorm van certificering, opgenomen in generieke wetgeving, zal naar verwachting noodzakelijk zijn om te garanderen dat aan de gestelde eisen wordt voldaan. Als dat het geval is, zal het niet meer nodig zijn om deze beperkingen via het etiket voor te schrijven. Uit de voorgenomen tussentijdse evaluaties (naleving/handhaving en waterkwaliteit) zou een en ander kunnen blijken. Tot die tijd zijn evenwel beperkingen nodig via de toelating die leiden tot zuivering met tenminste 99,5% dan wel tot het geheel voorkomen van lozing van met imidacloprid belast afvalwater.

Commented [5.1.2.e]: 5.1.2.e ik zoek hier nog even verder, krijg nog niet de precieze verwijzing boven tafel.

Samenvatting zienswijzen en reactie Ctgb

Geen of minder ingrijpen nodig, verontreiniging neemt af.

De toelatinghouders van de betrokken middelen en de branchevereniging Nefyto betwisten de noodzaak van ingrijpen voor het Ctgb met onder meer het argument dat de gegevens waarop het Ctgb zich baseert niet representatief zouden zijn, en dat er sprake zou zijn van een verlaging van de verontreiniging van het oppervlaktewater met imidacloprid.

Het Ctgb heeft evenwel met zowel het CML-rapport als het nalevingsrapport van de NVWA voldoende grond om aan te nemen dat er nog steeds sprake is van overschrijding van de norm voor imidacloprid in het oppervlaktewater en voor de aannahme dat afvalwater uit kassen niet of nauwelijks van imidacloprid wordt gezuiverd. Er is immers onder meer gekeken naar het West- en Oostland, dit zijn belangrijke kassengebieden. Dat er in andere gebieden minder verontreiniging is, doet niet af aan de noodzaak om in te grijpen. Ook het gegeven dat de NVWA niet of nauwelijks handhavend is opgetreden is in dit kader niet relevant. Op grond van de huidige voorschriften is voor handhavend optreden van de NVWA nodig dat aan de hand van een lozing die precies op dat moment plaatsvindt op het bedrijf van de teler wordt geconstateerd dat er afvalwater met imidacloprid wordt geloosd zonder de vereiste zuivering met tenminste 99,5%. Deze heterdaad is begrijpelijkerwijs slechts zelden te constateren. Daarentegen heeft de NVWA wel kunnen constateren dat geen van de bezochte telers die wel imidacloprid gebruikten beschikte over apparatuur die met tenminste 99,5% kan zuiveren. Dat de betreffende bedrijven in het geheel niet lozen, zoals zij regelmatig aangaven, was vervolgens niet controleerbaar²⁶. Overigens stelt ook de sector zelf vast dat er voor *niet-lozen* op dit moment geen kaders noch handvatten voor handhavers zijn²⁷.

Totaalverbod nodig

De Bijenstichting wijst erop dat een totaalverbod van middelen met imidacloprid nodig is in het belang van de bescherming van bijen en hommels. Het Ctgb merkt hierover op dat bijen en hommels al worden beschermd door andere, reeds langer bestaande voorschriften, zoals het voorschrift om openingen in een kas met gaas af te dekken. Bijen en hommels komen in het algemeen niet in een kas (tenzij ze daar als bestuivers worden ingezet) en komen dus ook niet in aanraking met deze middelen als die in de kas worden toegepast. Het Ctgb gaat ervan uit dat met dergelijke voorschriften bijen en hommels al

²⁵ zie bijvoorbeeld: <https://www.glastuinbouwwaterproof.nl/over-ons/doelstelling/>

²⁶ Blz. 9, 19 en 21 van genoemd NVWA- rapport.

²⁷ Zienswijze LTO Noord Glaskracht blz. 5.

voldoende beschermd zijn. Uiteraard worden ontwikkelingen over mogelijke risico's voor bijen en hommels nauwlettend gevolgd, en zo nodig zal het Ctgb ingrijpen. Onderhavig voorschrift is zoals eerder al uitgelegd nodig in verband met de bescherming van *waterorganismen*. Via het drinken van met imidacloprid verontreinigd water zouden bijen en hommels blootgesteld kunnen worden aan imidacloprid. Het Ctgb acht de kans daarop en de risico's daarvan evenwel gering.

Commented [52]: nav opm 5.1.2.e

Systeem gaat niet werken

Veel zienswijzers geven aan dat het voorgestelde systeem niet gaat werken, te duur is en/of te omslachtig. Het dringende verzoek wordt gedaan om aan te sluiten bij de ontwikkelingen van het Hoofdlijnenakkoord.

Het Ctgb gaat daarin ten dele mee, namelijk voor zover het gaat om de zuiveringsinstallaties zelf. Dat de betreffende installatie zuivert tot het aangegeven percentage (tenminste 99,5 % voor imidacloprid) zal ten genoegen van het Ctgb met een testrapport moeten blijken. Het daadwerkelijke gebruik (correcte installatie, periodiek onderhoud, logboek) zal evenwel met een certificaat van een geaccrediteerde instantie moeten worden aangetoond. Ook de optie dat er in het geheel geen afvalwater wordt geloosd (de zogenoemde *gesloten kas*) zal moeten worden aangetoond met een certificaat van een geaccrediteerde organisatie. Voor het Ctgb is immers belangrijk dat alleen een teler die aantoonbaar dat hij daadwerkelijk zuivert met tenminste 99,5% of aantoonbaar dat hij niet loost, middelen met imidacloprid kan kopen en gebruiken. In beide gevallen is certificering een belangrijke waarborg dat daadwerkelijk aan de gestelde eisen wordt voldaan. Hiermee wordt de bewijslast omgekeerd om misbruik te voorkomen. De koper en de gebruiker hebben een toonplicht.

Er hoeven overigens geen nieuwe certificeringsstelsels te worden ontwikkeld: telers kunnen verzoeken doen tot uitbreiding met een module bij bestaande certificaten (GlobalG.A.P.) of keurmerken. Ook kan worden aangesloten bij de verplichte spuitlicentie door de bestaande opleidingen daarvoor uit te breiden, gekoppeld aan een te ontwikkelen systeem van bedrijfsinspecties. Een en ander zal tijd vragen en leiden tot (beperkte) kosten. Totdat de certificaten er zijn is het kopen en het gebruiken van deze middelen niet toegestaan.

De Stichting CDG en Agrodig geven aan dat het systeem van gecontroleerde distributie wel robuust is en effectief ingezet kan worden bij verdergaande beperkingen. Zij bevestigen dat zij graag mee willen denken over en werken aan verbetering van de naleving van de voorschriften en ondersteunen de omkering van de bewijslast met certificering. Daarmee wordt voor het Ctgb ook vanuit deze zijde bevestigd dat certificering een belangrijk element is in de controlebaarheid en handhaafbaarheid.

In strijd met het Nederlandse recht

De Bijenstichting voert aan dat het voorgestelde systeem in strijd is met het Nederlandse recht, onder meer doordat overheidstaken worden toebedeeld aan een private stichting waarin toelatinghouders vertegenwoordigd zijn. Het Ctgb merkt daarover op dat het CDG weliswaar een private stichting is maar een door de overheid erkende rol heeft zoals de Bijenstichting ook al aangeeft. De verkoop van gewasbeschermingsmiddelen in Nederland is uitsluitend toegestaan aan distributeurs die zich committeren aan de betreffende voorschriften²⁸. Op de handel in gewasbeschermingsmiddelen ziet de NVWA toe²⁹. Het Ctgb is het eens met de Bijenstichting dat het meldingsstelsel bij het CDG

²⁸ <http://www.stichtingcdg.nl/Home>.

²⁹ Zie de toelichting op artikel 4 van de verbindend verklaring waarin wordt uitgelegd dat de NVWA zich mede zal baseren op de audits die voor de controle van de certificaten door private organisaties worden gedaan. (Besluit van de Staatssecretaris van

transparant en handhaafbaar moet zijn. Daaraan wordt naar de mening van het Ctgb voldaan; als een koper zich niet meldt bij het CDG mag hij de betreffende middelen niet kopen. Hij kan de middelen alleen kopen als hij bij de melding aantoonbaar beschikt over een certificaat of aantoont op basis van zijn registratie bij de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland dat hij geen kas tot zijn beschikking heeft. Van een bestuurstaak zoals de Bijenstichting stelt is dan ook geen sprake. Beide partijen (koper en verkoper) zijn in overtreding als zij niet voldoen aan de (controle op de) toonplicht.

De Bijenstichting voert ook aan dat er sprake zou zijn van strijd met het Activiteitenbesluit en dat mede daardoor cumulatieve en synergetische effecten voor bijen te weinig in ogenschouw worden genomen. Het Ctgb merkt hierover op dat de blootstellingsroute van bijen aan imidacloprid middelen oppervlaktewater geen of slechts een zeer ondergeschikte rol speelt in het overall risico voor deze organismen en dat de relevante blootstellingsroutes door eerdere beperkende maatregelen al effectief zijn afgesloten.

Daarnaast merkt het Ctgb op dat het Activiteitenbesluit in de nabije toekomst generieke regelgeving bevat voor de zuivering van afvalwater uit kassen voor alle gewasbeschermingsmiddelen waarvoor zuivering met tenminste 95% nodig is³⁰. Voor zover zuivering met een hoger percentage nodig is, blijft het specifieke regime per middel van toepassing, zoals in het geval van imidaclopridhoudende middelen. Een en ander is helder uitgelegd in de Kamerbrief naar aanleiding van het met de sector gesloten Hoofdpijnenakkoord³¹. Wel zal zoveel mogelijk aansluiting worden gezocht bij het zich ontwikkelende systeem onder de verantwoordelijkheid van BZG voor het plaatsen op een lijst van installaties die met tenminste 95% kunnen zuiveren. Zoals gezegd moet daarvan dan wel apart worden aangetoond dat deze installatie imidacloprid zuivert tot tenminste 99,5%.

Strijd met het Europese recht

Een aantal zienswijzers heeft gesteld dat door te weinig in te grijpen of juist te veel in te grijpen het Ctgb in strijd handelt met het Europese recht. Het Ctgb schaadt het level playing field door minder streng te zijn dan EU-recht verlangt of juist strenger te zijn dan andere lidstaten. Een deel van die argumenten is ook al aangevoerd in bezwaren tegen de besluiten uit 2014, voor de volledigheid wordt naar de beslissing op die bezwaren verwezen³².

Volgens de Bijenstichting zou er strijd zijn met de Kaderrichtlijn water en met de Richtlijn duurzaam gebruik (het Ctgb is 'niet streng genoeg'). Het Ctgb merkt daarover op dat het Ctgb geen taak heeft in de uitvoering van de Kaderrichtlijn Water en dat bovendien de beoordelingskaders en dergelijke van de Kaderrichtlijn Water en Vo (EG) nr. 1107/2009 niet met elkaar overeenstemmen. Verder moeten alle agrarische ondernemers de acht principes van geïntegreerde gewasbescherming toepassen. Conform die aanpak zijn imidacloprid houdende middelen beschikbaar als laatste redmiddel³³. Onderhavig besluit is derhalve niet in strijd met genoemde richtlijnen.

Ook de toelatinghouders wijzen op strijd met het (Europese) recht (het Ctgb is 'strenger dan andere lidstaten'). Hun argumenten betreffen eigenlijk het de af op 30 januari in 2014 genomen besluiten waarin

Commented [512]: 512a opm 5.1.2.e

Economische Zaken van 20 februari 2014, nr. WIZ/14028209, houdende de algemeenverbindendverklaring van een overeenkomst tussen handelaren in gewasbeschermingsmiddelen Scrt 2014, nr. 5486).

³⁰ <http://www.infomil.nl/onderwerpen/landbouw-tuinbouw/activiteitenbesluit/regelgeving-0/#h3146fd6f-7d40-4190-b8bd-d63b2b595911>.

³¹ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2015/10/12/hoofdpijnenakkoord-waterzuivering-in-de-glastuinbouw>.

³² Beslissing op bezwaar van 25 november 2015 <http://www.ctgb.nl/nieuws/nieuws-berichten/2015/11/27/ctgb-besluit-op-bezwaren-inzake-imidacloprid>.

³³ Brief EZ aan Tweede Kamer DGAN-PAV/160211158 van 15 februari 2016, blz. 21 en blz.5.

de plicht tot waterzuivering en de bijbehorende toelatingsnorm is vastgesteld. Daartegen hebben zij bezwaar gemaakt, waarop reeds is beslist. Zij voeren daartoe onder meer aan dat er op Europees niveau belangrijke kanttekeningen zijn geplaatst bij de in Nederland gebruikte studie van Roessink. Hierover merkt het Ctgb op dat EFSA dit rapport voldoende robuust vindt. Door EFSA is aangegeven dat de toxiciteitseindpunten van de studie, bij afwezigheid van verdere relevante data, gebruikt kunnen worden voor de risicobeoordeling als een conservatieve benadering. Door EFSA is in de conclusie van 2014 aangegeven³⁴:

“Nevertheless, as it was agreed at the meeting, in the absence of further data, EFSA considered that the endpoints from Roessink et al., (2013) can be used for risk assessment as a conservative approach.”

Het Ctgb is niet van mening dat het level playing field door dit tijdelijk *verbod tenzij* wordt geschaad. Koop en gebruik van deze middelen voor deze toepassing blijft immers mogelijk. In verband met de naleving (het voorkomen van illegaal gebruik zonder zuivering) zijn evenwel strenge voorschriften voor het gebruik door de telers nodig. Dat er tot voor kort niet of nauwelijks werd gezuiverd is immers een feit.

Besluit is in strijd met rechtszekerheid

Met de maatregelen worden, anders dan de Bijenstichting meent, de eerder geconstateerde handhavingsproblemen juist opgelost. Waarom een dergelijk systeem waarin de bewijslast bij de teler ligt, in strijd zou zijn met de rechtszekerheid, zoals door zowel de Bijenstichting als door de toelatinghouders is aangevoerd, ziet het Ctgb niet. De inhoudelijke eisen waaraan moet worden voldaan (tenminste 99,5% zuivering) heeft het Ctgb immers al in januari 2014 vastgesteld. Toen hadden telers er al voor kunnen en moeten kiezen hun afvalwater met het vereiste percentage te zuiveren, of de middelen niet te gebruiken. Vervolgens bleek dat deze zuiveringsnorm niet of nauwelijks werd nageleefd, op grond waarvan het Ctgb dit tijdelijke *verbod tenzij* instelt met omkering van de bewijslast.

³⁴ EFSA Journal 2014;12(10):3835 blz. 8 <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.2903/j.efsa.2014.3835/epdf>.

Onduidelijkheden

Over een mogelijke onduidelijkheid van termen merkt het Ctgb op dat alleen een koper een meldplicht heeft. Zonder certificaat mag het middel niet worden verkocht aan een koperteler met een kas. Ook een teler die een kas huurt van een ander valt onder de toon- en certificeringsplicht. Door de koppeling van een certificaat aan gebruik/voorhanden hebben wordt de controle op het bedrijf ook eenvoudiger: als het middel aanwezig is op een bedrijf met een kas moet een certificaat getoond worden. Voor zaadbehandelingsmiddelen met imidacloprid middel wordt verhelderd dat zaadbehandelingsbedrijven geen toonplicht hebben en ook geen certificeringsplicht. Zij vallen niet onder het begrip "bedekte teelt". Een teler met een kas die dit behandeld zaad vervolgens gebruikt valt ten uiteraard wel onder de certificeringsplicht.

Procedure zienswijze Bijenstichting

De toelatinghouders hebben aangevoerd dat de zienswijze van de Bijenstichting is ingebracht in een andere procedure en daarom niet door het Ctgb had mogen worden meegenomen. Het Ctgb overweegt daarover dat in de reactie van de Bijenstichting die in het kader van de totstandkoming van een wijziging van het Activiteitenbesluit is ingebracht, uitdrukkelijk wordt ingegaan op het voornemen van het Ctgb. Gelet op de doorzendplicht van artikel 2:3 Algemene Wet bestuursrecht heeft het Ctgb kennis genomen van deze zienswijze en deze betrokken bij de besluitvorming. Met inachtneming van de algemene beginselen van behoorlijk bestuur heeft het Ctgb alle relevante belangen betrokken. Reden waarom het Ctgb heeft besloten om ook deze zienswijze naar alle zienswijzers toe te sturen zodat zij een reactie kunnen geven. Zij zijn dus tijdig op de hoogte gebracht van deze zienswijze en konden reageren, hetgeen zij ook hebben gedaan.

Aanvraag wijziging toelatingsnorm

De toelatinghouders pleiten ervoor om een aanvraag tot wijziging van de toelatingsnorm af te wachten. Het Ctgb merkt hierover op dat het beoordelen van de ingediende aanvraag nog enige tijd vraagt. Het verzoek van de toelatinghouders om uitstel zou leiden tot uitstel van de voorgenomen beperkingen, die gericht zijn op verbetering van de naleving. Met een dergelijk uitstel zou het Ctgb in strijd handelen met het belang van de bescherming van waterorganismen. Daarbij is van belang dat het Ctgb vooralsnog geen aanwijzingen heeft dat de betreffende norm te streng zou zijn en waterzuivering met tenminste 99,5% niet nodig zou zijn.

Samenhang overige werkzame stoffen

De toelatinghouders verzochten in de zienswijzen om de samenhang te bewaken met de beschikbaarheid van de andere middelen waarvoor zuivering met meer dan 95% nodig is (en die dus eveneens niet onder de generieke regelgeving van het Activiteitenbesluit zullen vallen). Het Ctgb beziet inmiddels ook de zuiveringseisen aan de toelatingen van deze middelen (op basis van andere stoffen dan imidacloprid). Het Ctgb besluit separaat over de gebruiksvoorschriften voor deze middelen.

Verlenging respijperiode

Toelatinghouders pleitten in de zienswijzen voor langere opgebruiktermijnen. Hiervoor ziet het Ctgb geen aanleiding. Door de uitgestelde inwerkingtreding met acht weken is er voldoende ruimte voor de toelatinghouders om de etikettering tijdig aan te passen. Voor de telers geldt dat alleen die bedrijven die een installatie hebben staan die tenminste met 99,5% zuivert op grond van de huidige voorschriften deze middelen mogen kopen en gebruiken. Aangezien die bedrijven er op dit moment niet of nauwelijks zijn is een opgebruiktermijn om aan hun belangen tegemoet te komen niet nodig.

Ontwikkelingen na zienswijzeprocedure

Voor de volledigheid merkt het Ctgb nog op dat nieuwe ontwikkelingen en nieuwe informatie na afloop van de zienswijzeprocedure zijn meegenomen in verband met een zorgvuldige besluitvorming, zoals het beschikbaar komen van installaties die voldoende kunnen zuiveren. Het Ctgb heeft zich bovendien over bepaalde uitvoeringsdetails nader laten voorlichten door onder meer gesprekken te voeren met stakeholders in het belang van een goede formulering van de voorschriften en van het verbeteren van de naleving. Daarmee is vooraf de uitvoerbaarheid en handhaafbaarheid van de voorschriften getoetst.

Conclusie

Het College trekt uit de voorgaande analyse, zienswijzen en nieuwe informatie de conclusie:

- De toelatingnorm voor middelen op basis van imidacloprid wordt nog steeds substantieel overschreden.
- De verplichting tot waterzuivering voorafgaande aan lozing op oppervlaktewater of riool heeft niet het beoogde effect: er wordt niet of nauwelijks gezuiverd, terwijl er wel wordt geloosd;
- Het systeem van gecontroleerde distributie is momenteel onvoldoende robuust, maar blijft met aanvullende kan met andere voorschriften, waaronder omkering van de bewijslast, een belangrijke rol (blijven) vervullen bij de terugdringing van de verontreiniging van het oppervlaktewater met imidacloprid.

Het College besluit derhalve tot een tijdelijk verbod op het gebruik van imidaclopridhoudende gewasbeschermingsmiddelen in kassende glastuinbouw tenzij aangetoond wordt dat er niet wordt geloosd, of aangetoond wordt dat een zuiveringsinstallatie die zuivert met tenminste 99,5% wordt gebruikt. Koop alleen toegestaan als aan een toonplicht is voldaan. Deze maatregel wordt gebaseerd op artikel 44 van Verordening 1107/2009.

3. Hoofdlijn van het besluit

3.1 Algemeen

Het onderhavige besluit op basis van artikel 44 van Verordening 1107/2009 houdt een tijdelijke maatregel in met een verbod tot het kopen van alle middelen die in kassen mogen worden toegepast op basis van imidacloprid, tenzij een melding is gedaan aan het CDG. Dit voorschrift wordt nodig geacht om misbruik te voorkomen: deze middelen zijn immers toegelaten voor zowel gebruik in een kas als in de bedekte teelt. Daardoor zou een koper in de verleiding kunnen komen om het middel voor de toepassing in de appelteelt te kopen, en het vervolgens zonder de vereiste zuivering van afvalwater in zijn kas te gebruiken. Om die reden wordt aan iedere koper een toonplicht opgelegd. Een koper heeft dus een toonplicht. Deze toonplicht geldt voor iedere koop³⁵. Een teler die geen kas ter beschikking heeft en dat aantoon, kan deze middelen vervolgens kopen om ze toe te passen in de onbedekte teelt. Een teler met een kas kan de melding alleen doen als hij beschikt over een certificaat. Met het certificaat toont hij aan dat hij beschikt over een waterzuiveringsinstallatie die geplaatst is op de zogenoemde BZG-lijst van installaties, waarvan ten minste een van het Ctgb is aangetoond dat deze installatie imidacloprid zuivert met een zuiveringsrendement van tenminste 99,5% en dat deze installatie daadwerkelijk in gebruik is en adequaat wordt onderhouden. Met het certificaat kan de teler ook aantonen dat hij niet loost. Certificaten kunnen alleen worden afgegeven door een daartoe geaccrediteerde instantie. Ook een teler die een kas huurt van een ander valt onder de toon- en certificeringsplicht. Voor de precieze tekst wordt verwezen naar het wettelijk gebruiksvoorschrift in bijlage III van het besluit. Voor middelen op basis van

³⁵ Het CDG ontwikkelt op dit moment een database waarin meldingen kunnen worden opgeslagen. Deze database kan aanleiding zijn tot een verzoek om aanpassing van dit voorschrift als blijkt dat jaarlijkse melding voldoende is om misbruik te voorkomen.

Commented [5.1.2.e]: Hier viel CDG nogal over. Kunnen/willen we dit iets genuanceerder verwoorden, bijv. 'kan verder worden verbeterd'?

Commented [5.1.2.e]: 55) eens gezien de zeer constructieve inzet en plannen van CDG.

Commented [5.1.2.e]: 512) Omdat volledige uitleg later volgt is het beter hier alleen de essentie te noemen.

Commented [5.1.2.e]: Ik twijfel. Eerder merkte ik op dat we het niet nog complexer moeten maken, maar of Sombrero valt ook onder de toonplicht, of we moeten het hier benoemen (dat middelen die uitsluitend voor onbedekte teelt zijn uitgezonderd worden). Het moet ergens terugvindbaar zijn.

Commented [5.1.2.e]: In noot perspectief jaarlijkse melding verwerkt.

imidacloprid die uitsluitend mogen worden toegepast in de onbedekte teelt acht het Ctgb deze voorschriften niet nodig omdat gezien hun verschijningsvorm of toegelaten toepassing het risico dat deze middelen in kassen worden gebruikt, gering wordt geacht.

Bij het houden van toezicht en handhaving wordt door de NVWA vaker gebruik gemaakt van private certificeringssystemen, opgezet door het bedrijfsleven en/of de sector. De certificerende organisatie moet geaccrediteerd zijn door de Raad voor Accreditatie (RvA). Het systeem moet voorzien in duidelijk beschreven procedures, verantwoordelijkheden, voorschriften en een goed werkend sanctieregime. De NVWA en het Ctgb hebben geen rol bij het tot stand komen en het functioneren van het certificeringssysteem. Indien een dergelijk certificeringssysteem voldoende waarborgen en garanties biedt dat de relevante wet- en regelgeving onderdeel uitmaakt van het certificeringssysteem, de gestelde voorschriften worden nageleefd en het systeem goed functioneert, dan kan de NVWA het certificeringssysteem bij het toezicht gebruiken. Het certificeringssysteem valt onder toezicht van de Raad voor Accreditatie³⁶.

De inhoudelijke eis, het zuiveren van het afvalwater tot tenminste 99,5%, is niet nieuw. Gebruikers hadden hier al aan moeten voldoen op grond van de huidige voorschriften. Het huidige voorschrift bevatte al een verklaringplicht via de gecontroleerde distributie. Om misbruik te voorkomen draait dit gewijzigde voorschrift met een toon- en certificatieplicht draait de bewijslast om: de koper of de gebruiker zal actief moeten aantonen dat hij over een certificaat beschikt dat aantoont dat zijn bedrijf aan de gestelde eisen voldoet, en wel door middel van een certificaat van een geaccrediteerde organisatie. Zonder deze melding en het bijbehorende certificaat is het kopen, het op voorraad hebben en het gebruik van imidacloprid bevattende middelen verboden.

Het Ctgb is zich ervan bewust dat in het kader van het Hoofdlijnenakkoord activiteiten worden ontwikkeld om, al of niet collectief, zuivering tot tenminste 95% te realiseren voor de glastuinbouw. Hoewel de zuiveringseis voor imidacloprid bevattende middelen expliciet is uitgesloten van de reikwijdte van dit akkoord, verhindert dit zeker niet dat ontwikkelingen die in het kader van dit Hoofdlijnenakkoord plaatsvinden, ook relevant kunnen zijn voor het imidaclopriddossier. Ook bij andere al dan niet technische ontwikkelingen, zoals de gesloten teelt en collectieve en mobiele zuiveringsinstallaties kan worden aangesloten.

OverigensDaarnaast kan de toelatinghouder aantonen dat er naast de zuivering tot tenminste 95% aanvullende maatregelen op het bedrijf mogelijk zijn die ertoe leiden dat zuivering van imidacloprid houdend water slechts tot tenminste 95% nodig is. Te denken valt aan wachttijden tussen gebruik en lozing. Het effect ervan moet uiteraard aantoonbaar gelijk zijn aan waterzuivering tot 99,5%. Inhoud en effect van deze maatregelen worden bepaald door de eigenschappen van de werkzame stof. Daarom is het de toelatinghouder die als enige deze maatregelen onderbouwd kan voorstellen. Voorstellen hiervoor heeft het Ctgb nog niet ontvangen, deze kunnen uiteraard te allen tijde worden ingediend.

Sinds het publiceren van het voornemen in juli 2016 heeft een aantal private ondernemers te kennen gegeven een zuiveringsinstallatie te kunnen leveren waarmee afvalwater met imidacloprid met tenminste 99,5% kan worden gezuiverd. Als dat zuiveringspercentage van installaties die op de zogenoemde BZG-lijst staan, ten genoegen van het Ctgb met een testrapport wordt bevestigd, is certificering van de installaties zelf niet nodig. Wel blijft nodig dat het installeren, het daadwerkelijke

Commented [512]: Een paar keer toegevoegd en uitgelegd zie biz 14, 18 en hier.

³⁶ <https://www.rva.nl/over-accreditatie/wat-is-accreditatie>

gebruik en adequaat onderhoud van de installatie middels een certificaat wordt aangetoond. Veel partijen hebben daarover opgemerkt dat er nog geen sprake is van certificering door een geaccrediteerde instantie. Het Ctgb merkt daarover op dat er inmiddels meerdere installaties zijn die kennelijk tot de aangegeven percentages kunnen zuiveren. **Die ontwikkeling is mogelijk versneld door dit voornemen tot verdergaande beperkingen en is waarschijnlijk een gevolg van toenemende vraag.** Voor de certificering van **installering, het** daadwerkelijk gebruik en adequaat onderhoud ziet het Ctgb een rol voor de sector zelf. De sector kan immers voorstellen doen tot uitbreiding van bestaande voedselveiligheids certificaten of keurmerken met een module over waterzuivering tot 99,5% of voor een gesloten kas. **Ook kan gedacht worden aan uitbreiding van de spuitlicentie.** Het Ctgb heeft daarin geen taak en zal bovendien ook niet een specifiek certificaat voorschrijven. Zolang deze certificering door een geaccrediteerde organisatie van gebruik en onderhoud van een aanwezige installatie er niet is, is het gebruik van **deze** middelen met imidacloprid dus niet toegestaan. Tenzij aangetoond kan worden dat er in het geheel niet wordt geloosd. Dat komt hieronder ter sprake. In het voornemen was al aangegeven dat gebruik van **deze** middelen met imidacloprid is toegestaan als er met een certificaat van een daartoe geaccrediteerde organisatie aangetoond kan worden dat er mobiel of collectief wordt gezuiverd tot het aangegeven percentage. Hoe een en ander vorm krijgt is wederom aan de sector zelf. Mobiele installaties zijn er al, collectieve zuivering nog niet.

Een teler kan gebruik maken van de optie van niet-lozen. Wil hij imidacloprid kunnen kopen of gebruiken, dan zal hij evenwel ook voor deze optie een certificaat van een geaccrediteerde organisatie moeten tonen. Ook deze certificaten zijn er op het moment van het nemen van dit besluit nog niet. Vanuit LTO is daarover aangegeven dat een pilot in voorbereiding is met voorlopende bedrijven die het watermanagement in hun kassen zodanig in beeld en onder controle hebben dat zij aan kunnen tonen dat zij geen afvalwater lozen. Voor deze pilot in het kader van de KasWaterWeter, een initiatief van onder meer het toenmalige Productschap Tuinbouw³⁷, staat het Ctgb uitdrukkelijk open mits deze pilot herhaalbaar, controleerbaar en betrouwbaar en voor een beperkt aantal bedrijven (in verband met de risico's op lozing van met imidacloprid belast water) wordt opgezet. Overleg met onder meer de NVWA en de UvW over de precieze voorwaarden waaronder een en ander kan plaatsvinden, zal daarnaast ook nodig zijn. Voor het gebruik van imidacloprid bevattende middelen in het kader van deze pilot kan te zijner tijd een verzoek tot ontheffing van de plicht tot het overleggen van een certificaat worden gedaan op basis van artikel 54 van Vo 1107/2009. Ontheffingen beoordeelt het Ctgb case by case. Het idee hiervoor wil het Ctgb uitdrukkelijk meenemen omdat het bijdraagt aan bewustwording bij en inzicht van de teler in het watergebruik en de omvang van restlozingen op zijn bedrijf. Beoogd gevolg is een kas waarin daadwerkelijk sprake is van nul-lozing van afvalwater **(uiteindelijk streven van de sector gaat nog een stap verder: nul-emissie)³⁸, met als doel een betere kwaliteit van het oppervlaktewater.**

3.2 Toelichting op specifieke onderdelen

Wettelijke basis

Omdat de verplichting van waterzuivering en van gecontroleerde distributie voor middelen op basis van imidacloprid niet de beoogde effecten hebben gehad - er wordt immers niet/nauwelijks gezuiverd voorafgaande aan lozing op oppervlaktewater of riool - stelt het Ctgb vast dat niet voldaan is aan artikel 44, derde lid, onder c, van genoemde Verordening en artikel 11, tweede lid, onder g en h, van het Besluit gewasbeschermingsmiddelen en biociden. Bovendien is er nog steeds sprake van een

Commented 5.1.2.e : Tja, ik vermoed dat Luuk en Johan het belangrijk vinden dit te vermelden. Ik vind het suggestief en ietwat op de borst klopperig. Sterker nog, ik vraag me af of het hout snijdt. De ontwikkeling van dergelijke apparaten kost tijd en is al langere tijd geleden ingezet. Dergelijke trajecten versnel je niet heel gemakkelijk.

Commented 5.1.2.e : **5.1.2.e** Spuitlicentie hier herhaald. Wettelijke grondslag heb ik eerder in de tekst in een noot toegevoegd.

Commented 5.1.2.e : Dat klopt zie het vandaag doorgestuurde bericht van de Wur. Deze doelstelling staat ook weer op de website Glastuinbouw Waterproof waarvan de waterwetermeter en het concept van de gesloten kas een onderdeel is.

³⁷ <https://www.glastuinbouwwaterproof.nl/kaswaterweter/>

³⁸ <https://www.glastuinbouwwaterproof.nl/over-ons/doelstelling/>

substantiële overschrijding van de toelatingsnorm voor imidacloprid. Er wordt derhalve niet voldaan aan een voorwaarde in de toelating.

Respijtperiode

Een respijtperiode als bedoeld in artikel 46 van de Verordening 1107/2009/EG wordt niet toegekend, gelet op het feit dat er risico's zijn voor het aquatische milieu en omdat de zuiveringseis reeds geruime tijd geldt. Door de uitgestelde inwerkingtreding met acht weken is er bovendien voldoende ruimte voor de toelatinghouders om de etikettering tijdig aan te passen. Voor de telers geldt dat alleen die bedrijven die een installatie hebben die tenminste met 99,5% zuivert op grond van de huidige voorschriften deze middelen mogen kopen en gebruiken. Aangezien die bedrijven er op dit moment niet of nauwelijks zijn is een opgebruikstermijn om aan hun belangen tegemoet te komen niet nodig.

Tijdelijkheid

De maatregel is tijdelijk met een looptijd van vier jaar en vervalt dus van rechtswege op 1 januari 2021. Het College kan besluiten tot verkorting van deze termijn als ten genoegen van het College blijkt dat dit regime niet meer nodig is of indien blijkt dat de maatregel niet het gewenste effect sorteert.

Voor de periode van vier jaren is gekozen omdat deze voldoende ruimte geeft om één en ander te implementeren. Bovendien wijst het College er op dat in het kader van het Hoofdlijnenakkoord in 2021 alle bedrijven daadwerkelijk over een zuiveringsinstallatie (met een zuiveringsrendement van tenminste 95%) moeten beschikken. ~~Over vier jaren zal de oorspronkelijke toelating herleven, tenzij het Ctgb besluit de tijdelijke maatregel te continueren of besluit tot wijziging of intrekking van de toepassing voor de glastuinbouw.~~

De door het Ctgb voorgestane evaluatie ziet er als volgt uit. Het Ctgb zal EZ adviseren om begin 2020 wederom een onderzoek te laten doen naar de mate van verontreiniging van oppervlaktewater met imidacloprid. Daarnaast wordt geadviseerd om op een kortere termijn de naleving van de voorschriften inclusief de werking van de pilot te laten onderzoeken. Aan de hand van deze gegevens ~~kan zal halverwege 2020 zo nodig een wijzigingsprocedure worden gestart voor een mogelijke verlichting van de toonplicht. Uitgangspunt blijft vooralsnog de op 30 januari 2014 vastgestelde zuiveringsnorm van 99,5%. Of daarin de resultaten van de zuiveringseisen ten aanzien van andere middelen in het kader van het Hoofdlijnenakkoord worden meegenomen zal te zijner tijd worden bezien.~~

Commented 5.1.2 e]: Dit heeft niet veel zin. De andere middelen worden nu gesynchroniseerd en het overgrote deel van de bedrijven zal wachten op de collectieve zuivering.

Gevolgde procedure

Conform het "Bestuursreglement regeling toelating" is het voornemen voor dit besluit ter inzage gelegd (artikel 10). Gelet op het aanbreken van de zomervakantieperiode is de periode van vier weken verlengd tot zes weken. Toelatinghouders en andere belanghebbenden hebben zienswijzen naar voren gebracht. Het definitieve besluit wijkt op onderdelen af van de ter inzage gelegde tekst.

Ingangsdatum

Het besluit treedt acht weken na publicatie in werking. Hiermee wordt voldaan aan de beginselen van behoorlijk bestuur, immers de periode tussen de datum van het voorgenomen besluit, de datum van het besluit en de inwerkingtreding heeft acht maanden geduurd. Hierdoor hebben belanghebbenden voldoende tijd gehad zich voor te bereiden op de maatregel en kunnen zij desgewenst het besluit door de rechter laten toetsen. Een langere overgangperiode is gelet op het risico voor waterorganismen niet gerechtvaardigd.

Overzicht ingebrachte zienswijzen

Uitstel/afstel									Overgenomen ja/nee/deels
Deze maatregelen zijn te vroeg/wachten op effect eerdere maatregelen/deze maatregelen zijn niet nodig want daling verontreiniging is ingezet.	Bayer ADAMA	Nefyto			LTO NL			Plantum	nee
Respijtermijnen zijn te kort: certificering is immers pas op zijn vroegst over 1 jaar in te voeren.	Bayer ADAMA	Nefyto							nee
Als gekozen wordt voor een looptijd van 5 jaar dan evaluatie.	Bayer ADAMA	Nefyto							ja
Looptijd verkorten tot 1 jan 2018.	Bayer ADAMA	Nefyto							nee
Dringend verzoek aan te houden totdat helder is.	Bayer ADAMA	Nefyto							nee
Er zijn nog geen gecertificeerde installaties of geaccrediteerde organisaties, en die zullen er ook niet binnen half jaar zijn.					LTO NL	LTO- Glas- Kracht (Glas)		Plantum	nee
I.p.v. deze maatregelen zou moeten worden ingezet op betere handhaving, acties tegen lozing en meer wetgeving tegen illegale handel.					LTO NL				nee
Onderschrijft belang verlaging emissie imidacloprid.					LTO NL	Glas		Plantum	ja
Onwerkbare situatie naast Hoofdlijnenakkoord en milieuwetgeving.						Glas			nee
Wil komen tot duurzame gesloten kas/bij gesloten systeem is zuivering niet nodig daarom graag daarbij aansluiten.						Glas		Plantum	deels
Mobiele en collectieve installaties zijn er nog niet.								Plantum	nee
Zuivering niet nodig en ook niet mogelijk bij Gaucho T zaadbehandeling.								Plantum	ja
Conclusie dat niet wordt gezuiverd is juist, oorzaak is gebrek aan gecertificeerde technieken.						Glas			deels
Onjuiste conclusie dat verplichting van waterzuivering en van CDG niet de beoogde effecten hebben	Bayer/ ADAMA								nee

gehad.											
Tijdelijke duur is feitelijk een verbod.						Glas			UvW	ja	
Graag tot maximaal 1/1/2021 zodat gelijk loopt met Hoofdlijnenakkoord.						Glas				ja	
Verdergaande maatregelen nodig											
Toelatingen kunnen geen stand houden, er is totaal verbod nodig.										nee	
Ctgb kan beter tijdelijk intrekken en tussentijds beoordelen.									UvW	nee	
Invoeren mits											
Als wel wordt ingevoerd dan: -tegelijktijd met aanpassing gelijksoortige middelen; -tegelijktijd met verzoek aanpassing toelatingsnorm van Bayer; -ruime invoerings-/respittermijn; -aansluiten bij termijn Hoofdlijnenakkoord; -wachten tot uitvoering helder is.	Bayer ADAMA									deels	
Relatie nodig met Hoofdlijnenakkoord											
I.p.v. eigen eisen zoals certificering zou Ctgb aan moeten sluiten bij het hoofdlijnenakkoord en bij BZG (het 95% protocol).	Bayer ADAMA	Nefyto				LTO NL	Glas		Plantum	UvW	deels
Private certificering past niet bij de beloofde synchronisatie, is theoretisch en verhoogt lasten.							Glas				nee
De aanscherping is niet zelf aangevraagd (financiering dus issue). Ctgb zou daarvoor de weg van de aanvullende maatregelen uit het hoofdlijnenakkoord moeten bewandelen zodat e.e.a. aansluit op GEM en past in de afgesproken synchronisatie.		Nefyto									nee
Accreditatie is niet realistisch/onnodig/niet uitvoerbaar, vraagt minstens 12 maanden. Daarom graag aansluiten bij BZG en Hoofdlijnenakkoord.							Glas		Plantum	UvW	deels
Handhaving/controleerbaarheid											
Toetsbare criteria nodig die naadloos aansluiten op etiket.									Agrodis		ja

Handhavingsproblemen door verschillen met activiteitenbesluit.			Bijenst							nee
Koppeling van zuivering aan gebruik verbetert de handhaafbaarheid.									UvW	ja
Waterbed effecten										
Imidacloprid is straks niet meer beschikbaar dus meer gebruik andere middelen, remming innovatie, verstoring IPM.					LTO NL	Glas		Plantum		nee
CDG										
Onvoldoende informatie over procedure en inhoud melding CDG.	Bayer ADAMA	Nefyto								ja
Onduidelijkheden graag oplossen: - één melding of telkens bij iedere koop/gebruik; - zijn distributeurs wel/niet strafbaar.				CDG				Agrodis		ja
CDG is geen onafhankelijke partij, status/gevolgen melden onzeker.			Bijenst							deels
CDG levert belangrijke bijdrage aan verantwoord gebruik/breed draagvlak nodig voor dit systeem.		Nefyto				Glas		Agrodis		deels
Verzwarend met certificering via CDG zal niet bijdragen aan terugdringen emissie imidacloprid.						Glas				nee
Wil bij wijzigingen betrokken worden.		Nefyto		CDG				Agrodis		CDG wel
Betreurt de uitspraak dat CDG-systeem niet robuust zou zijn. CDG-systeem is wel robuust (zou robuust moeten zijn) graag tekst wijzigen.		Nefyto		CDG				Agrodis		deels
CDG-systeem is indertijd onder grote druk ingevoerd en daardoor sub-optimaal. Verkoop wel afgenomen. Om CDG-systeem nu wel effectief te maken zijn 2 wijzigingen nodig; - toetsbare criteria, dat is er met certificaat, zie b.v. Exirel; - reikwijdte verbreden naar alle teelten, dat voorkomt omzeilen.				CDG						ja
Juridische punten/WG onduidelijk/fouten in voornemen										
Reactie Bijenstichting niet meenemen, want in andere	Bayer ADAMA									nee

procedure gegeven.										
Lijstje met fouten.						Glas				deels
Definitie van gebruiker ontbreekt.			Bijenst							nee
Onduidelijkheden in WG.					LTO NL					deels
Rechtszekerheid telers/geen samenhang.	Bayer ADAMA	Nefyto	Bijenst			Glas		Plantum		nee
Ongelijk speelveld in EU	Bayer ADAMA	Nefyto				Glas		Plantum		nee
Strijd met Europees recht oa Kader Richtlijn Water			Bijenst							nee
Verzoek om wijziging toelatings- norm tegelijk behandelen met dit voornemen.	Bayer ADAMA	Nefyto						Plantum		nee
Administratieve verzwarening en kostentoeename voor de sector.					LTO NL					nee
Onduidelijkheid voor teler: -wat is "gesloten systeem"; -verschillende zuiveringspercentages; -partijen leggen Hoofdlijnenak- koord verschillend uit.							Agrodis			deels